

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1-5 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om fregatten Jylland [af Poul Hansen (Grenå) m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 103) findes i tillæg A. sp. 1301, fremsættelsen i tidenden sp. 3300).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): Som den minister, under hvis forretningsområde en lov som den foreslåede vil komme til at henhøre, skal jeg fremsætte nogle bemærkninger om lovforslaget.

Forslaget, der tager sigte på at tilvejebringe et lovgrundlag for en bevaring af fregatten Jylland, er jo fremsat som et privat lovforslag; fra forskelligt politisk hold og uanset meningsforskel i øvrigt har man kunnet samles om at fremsætte forslaget under hensyn til betydningen af denne sag, som nu gennem år har optaget mange sind ud fra meget divergerende synspunkter, lægges frem til behandling og endelig afgørelse i det høje ting, det eneste rette forum, og således at der én gang for alle af folketinget kan blive truffet afgørelse i spørgsmålet om bevaring eller ikke-bevaring og om det offentliges stilling hertil. Herfor takker jeg. Det er mit håb, at sagen må blive gjort til genstand for en virkelig fri og frugtbringende forhandling, og at det resultat, der nås, vil give den ro og afklaring, som er både ønskelig og nødvendig.

Om fregatten selv og dens historie skulle det næppe være nødvendigt at fremkomme med supplerende oplysninger. Disse forhold synes fyldestgørende belyst i bemærknin-

gerne til forslaget, og i øvrigt vil de væsentlige træk heraf for længst være både det høje ting og offentligheden bekendt. Igenem adskillige år har mange forskellige kræfter været i bevægelse for at sikre bevaringen af fregatten. Dens sejlads i disse år har ikke været mindre bevæget, end den var, da fregatten sejlede på de syv have. Forsvarsministeriet har været optaget af spørgsmålet, især ud fra marinehistoriske synspunkter — fregatten deltog jo i slaget ved Helgoland i 1864, i år for 100 år siden. Også undervisningsministeriet og senere kulturministeriet har, som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, været engageret i sagen ud fra kulturhistoriske synspunkter. Men man ville ikke give retfærdigheden, hvad der tilkommer den, hvis det ikke i denne sammenhæng blev understreget, at stærke og seje private kræfter gennem enkeltpersoner og udvalg, foreninger o.lign. har ydet en meget bred og betydelig indsats for at holde sagen levende i offentligheden og hos myndighederne. Jeg ser derfor en lige linje frem til den nuværende situation, hvor spørgsmålet kommer til forhandling her i tinget på grundlag af det fremsatte lovforslag.

Lovforslaget går efter sit indhold ud på administrativt at henlægge gennemførelsen af en eventuel bevaringsaktion til ministeriet for kulturelle anliggender, og det vil derfor være rigtigt, at jeg knytter enkelte bemærkninger til de synsmåder, der vil kunne anlægges på spørgsmålet. Lad mig herom sige, at jeg ikke savner forståelse for betydningen af de mange nationalhistoriske eller de særligt marinehistoriske momenter, som knytter sig til fregatten og dens begivenhedsrige fortid, men jeg tror ikke, at disse hensyn alene har en sådan styrke, at sagen skulle kunne føres positivt igennem på dette grundlag. Det er derimod min opfattelse — og her er jeg helt på linje med forslagsstillernes bemærkninger til lovforslaget — at der er en reel bærekraft i at anlægge en bredere kulturhistorisk begrundelse. En restaureret fregat vil være et værdifuldt kulturmindestærke og her i særlig grad over en svunden tids fremragende skibsbyggerarbejde og håndværksmæssige gerning, og den vil kunne blive et vidnesbyrd om det liv og virke og de traditioner, som har været knyttet til den. Den opfattelse, som jeg her har udtrykt, deles i ét og

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

alt af vor forreste autoritet på dette område, rigsantikvar, professor P. V. Glob, som har lagt dette sit syn til grund bl. a. i den erklæring, der omtales i lovforslagets bemærkninger. Vi har ikke i Danmark for mange mindesmærker, der på tilsvarende måde fortæller om en håndværkergruppes indsats.

Med hensyn til mulighederne for og omfanget af en kommende restaurering vil jeg gerne sige, at der er en sober tilrettelagt linje i de udgangspunkter og i de principper, som er indeholdt i lovforslaget og bemærkningerne hertil. I denne henseende finder jeg særlig grund til at fremhæve den af professoren i plantepatologi ved landbohøjskolen afgivne erklæring, hvori det bl. a. hedder, at det efter de stedfundne undersøgelser både er forsvarligt og uden betænkelighed at lade fregatten istandsætte inden for den her foreslåede mere begrænsede økonomiske ramme, som det rådgivende skibskonsulentfirma har anset for tilfredsstillende. Endelig bør der også peges på, at man adskillige steder i udlandet i disse år har taget lignende bevaringsopgaver op. Både i Amerika og i England er der eksempler på, hvor fint og med hvilket held sådanne opgaver kan gennemføres; jeg tænker herved særlig på restaureringen af linjeskibet „Victory“ og clipperen „Cutty Sark“.

Lovforslagets princip om midlernes tilvejebringelse forekommer mig særdeles velovervejet. Statens forpligtelser vil efter forslaget aldrig komme til at række videre end summen af de privat fremskaffede midler og naturalier, og den vil i intet tilfælde kunne overstige 1½ mill. kr. Arbejdet inden for de begrænsede rammer vil give yderligere erfaringer, og nye muligheder kan dukke frem. Om få år vil billedet omkring bevaringsspørgsmålet måske også kunne tegne sig ganske anderledes end nu. Der er i disse år en voldsom udvikling i gang på hele konserveringsområdet; nye metoder opdages, kemien inddrages yderligere i konserveringens tjeneste, og nye eksperimenter gøres. Mulighederne øges fra den ene dag til den anden.

Der er således en række vægtige argumenter, der vil kunne tale for den af forslagsstillerne foreslåede løsning af sagen. Det er klart, at alt dette må drøftes i det kommende folketingsudvalg. Jeg ville også

finde det meget ønskeligt, om udvalget i forbindelse med sit arbejde besluttede sig til selv at bese forholdene i Ebeltøft — og meget gerne med benyttelse af den bistand, som professoren i plantepatologi ved landbohøjskolen og andre eksperter vil kunne yde til sagens klaring.

Det er mit håb, at drøftelserne i tinget og i udvalget på sagligt grundlag må føre frem til et resultat, der har befolkningens flertal bag sig.

Til slut nævner jeg blot som en selvfølgelig ting, at ministeriet står til rådighed med alle de oplysninger, det måtte være i besiddelse af.

Birthe Wetlesen: Jeg vil begynde med at sige, at der er divergerende meninger i vor gruppe om dette lovforslag. Men én ting er der enighed om: bemærkningerne til forslaget giver udtryk for stor usikkerhed både med hensyn til forslagets økonomiske rækkevidde set på længere sigt og med hensyn til varigheden af den sikring af fregatten, som forslaget tilsigter.

Forslagsstillerne regner med, at den foreslåede restaurering vil kunne sikre fregatten i en periode på 25-50 år med en årlig vedligeholdelsesudgift på 100.000-200.000 kr. I 1928-30 blev der foretaget en hovedreparation af fregatten, og da regnede man med, at denne hovedreparation ville sikre skibet i 50 år, men denne beregning slog helt fejl, idet fregatten måtte lukkes på grund af råd allerede 20 år efter denne hovedreparation.

At forslagsstillerne selv er noget usikre, synes at fremgå af bemærkningerne om, at en istandsættelse og konservering af fregatten som foreslået vil kunne danne grundlag for en senere videreførelse af restaureringen, og man kan vel ikke udelukke den mulighed, at en senere videreførelse af restaureringen vil ske f. eks. efter forslag 1 til 6,5 mill. kr., som for øvrigt til den tid måske slet ikke kan holde.

Hvis staten først er økonomisk engageret som foreslået, kan de økonomiske konsekvenser for skatteyderne ad åre blive ret uoverskuelige; derfor må vi have nogle stærkere sandsynlighedsberegninger end de foreliggende, før vi kan tage endelig stilling til forslaget. Men det er vel sådanne beregninger og oplysninger, et kommende udvalg kan tilvejebringe; derfor ser vi gerne for-

[Birthe Wetlesen.]

slaget nærmere behandlet i et udvalg og kan tilsige en fordomsfri behandling.

Ordføreren for forslagsstillerne (*Poul Hansen* [Grenå]): På samtlige forslagsstilleres vegne skal jeg i hovedsagen henvise til, hvad jeg fremførte ved fremsættelsen af lovforslaget. Det vil dog være rimeligt, synes jeg, at gøre nogle ganske få yderligere bemærkninger.

Efter hvad forslagsstillerne forstår, har der været foretaget indsamlinger til fregattens bevarelse siden 1908, da marinen kasserede skibet, og altså også efter, at marinen igen overtog vedligeholdelsen i 1934. Men skibet ligger der endnu med sin mærkværdige tagbygning som et hus på landjorden og med sin manglende rigning som et mindesmærke over ufuldstændige afgørelser. Et halvt århundredes erfaringer viser altså, at private indsamlinger ikke kan klare sagen. Ebeltoft kommune har heller ikke kræfter til at ændre billedet, selv om kommunen allerede har ofret 100.000 kr. på det gamle skib.

Selv om sagen således er af forholdsvis beskedent omfang, kan det nok være rimeligt efter den megen slingerage op igennem tiden at bede folketinget om at tage endelig stilling til sagen. Dette håber forslagsstillerne kan ske ved, at ministeren for kulturelle anliggender skaffer os de sagkyndige i tale i det udvalg, som jeg vil foreslå nedsat.

De spørgsmål, vi gerne vil have klaret i et udvalg, er, om staten stadig må anses for at have visse forpligtelser, således som skibets venner og Ebeltoft kommune stadig regner med, og dernæst om skibet endnu er værd at bevare ud fra et kulturhistorisk såvel som ud fra et konserveringsteknisk synspunkt.

Vi anbefaler i øvrigt lovforslaget til velvillig behandling.

Aksel Larsen: Jeg beklager, at jeg ikke har kunnet melde mig for at få ordet i rette tid, men jeg vil alligevel på dette lidt sene tidspunkt i debatten have lov til at fremsætte et par bemærkninger.

Jeg forstår godt de kræfter, der er i gang for at forsøge at bevare det skib, som egentlig ikke mere eksisterer og ikke kan bevares.

Men hvis der skulle være mening i det, kan jeg ikke se andet, end at man måtte følge rigsantikvarens intentioner, og det ville dels blive en meget bekostelig historie, dels ville det slet ikke blive det samme skib, men et praktisk taget helt nybygget skib. Så kan man godt regne det for at være et museumsstykke, men om det egentlig er værd at ofre så mange penge på, er jeg i tvivl om.

På den anden side har jeg ikke spor imod, at det bliver undersøgt, dels om det kan gøres, dels hvor forsvarligt det kan gøres, dels hvor meget det vil koste. Men jeg vil henstille, at man så samtidig tænker på, at vi jo har mange andre kulturelle opgaver og museumsopgaver at skulle have løst; de vil også koste penge, og det er derfor et spørgsmål, om man bør binde sig til at ofre sådanne summer, som der kan blive tale om i dette tilfælde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Poul Hansen (Grenå): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste dag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om optagelse af lån til opførelse af en ny kirke i Gladsaxe sogn.

(Lovforslaget (nr. 98) findes i tillæg A. sp. 1069, fremsættelsen i tidenden sp. 3164).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Gerholm: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Qvist Hansen, er forhindret i at være til stede, skal jeg tillade mig at fremsætte nogle udtalelser om det foreliggende lovforslag.

I bemærkningerne til lovforslaget oplyses, at efter lov af 16. marts 1956 kan indtil halvdelen af den del af de ved en kirkes